

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 79

כי תשא תשס"ט

"לכפר על נפשתיכם" (ל טו)

בירושלמי שקלים פרק ב' הלכה ג' כתוב: לפי שחטאו בעגל במחצית היום יתנו מחצית השקל, ומבואר דמחצית השקל מכפר על חטא העגל. אבל עדיין צריך ביאור למה דוקא מחצית השקל ולא מחצית מטבע אחרת?

ומבאר הגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו "טעמא דקרא" משום שנאמר "ויתפרקו כל העם את נזמי הזהב אשר באזניהם" ומשקל נזם מצאנו בפרשת חיי שרה: "נזם זהב בקע משקלו", ובקע הוא מחצית השקל, כמו שכתוב "בקע לגלגלת מחצית השקל". נמצא שכל אחד נתן לעגל מחצית השקל ולכן הוצרכו כפרה דוקא במחצית של שקל.

"ורחצו ידיהם ורגליהם והיתה להם חק עולם" (ל כא)

הרב חיים וויץ זצ"ל בספרו "ליקוטי חיים" אומר שיש כאן רמז למה שכתוב במסכת שבת דף סח עמ' ב' שכדאי ליטול ידיים עם הרבה מים למרות שהחיוב הוא רק רביעית, בכל זאת מי שמוסיף ונוטל עם הרבה מים, זו סגולה לעשירות, דאמר רב חיסדא אנא משאי מלא חפניי מיא, ויהבי לי מן שמיא מלא חפני טיבותא. (אני נוטל את ידי במלא חפנים מים ונותנים לי מן השמים מלא החופנים טובה).

וזה הרמז כאן במקרא קודש שלפנינו. "ורחצו ידיהם" - לשון רחיצה היינו כדרך הרחיצה בכל מקום, לא כדרך הדחה בעלמא, אלא עם הרבה מים. ועל זה אומרת התורה "והיתה להם חק עולם" - על פי מה שאמרו במסכת ביצה דף טז עמ' א' "חוק" פירושו מזונות, שנאמר "הטריפיני לחם חוקי". וגם כאן מבטיחה התורה שאם ירחץ את ידיו דרך רחיצה ולא בדרך הדחה בעלמא, אזי "והיתה להם חוק עולם" פירוש - שיהיה להם פרנסתם בשפע כל ימי חייהם. וליכא מידי דלא רמיזי באורייתא.

[וכבר בא יהודי לרב ושאל: אני נוטל ידיים עם דלי, ובכל זאת החוב בבנק רק גדל, והיכן ההבטחה של העשירות?... ענה לו הרב, התורה היא מקשה אחת, אי אפשר לקיים רק מצוה אחת ולצפות לשכר. אמנם נטילת ידיים זה מליון דולר, אבל לשון הרע זה מינוס שני מליון].

"ובלב כל חכם לב נתתי חכמה" (לא ו)

במדרש נאמר: אמר רבי יוחנן אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה, שנאמר (דניאל ד) "יהב חכמתא

לחכימיי". שמע רב תחליפא בר מערבא הלך ואמר שמועה זו לפני רבי אבהו. אמר לו: אתם משם למדתם? אנחנו מכאן למדנו, דכתיב: "ובלב כל חכם לב נתתי חכמה". מטרונא אחת שאלה את רבי יוסי בן חלפתא, מהו שכתב-יהב חכמתא לחכימין - לטפשים היה צריך לומר!! אמר לה: בתי, אם יבואו אצלך שנים, אחד עני ואחד עשיר והם צריכים ללות ממך ממון, לאיזה מהם את מלוה? אמרה לו לעשיר. אמר לה, ולמה? אמרה לו, שאם יחסר יהיה לו ממון לפרוע, אבל עני אם יאבד מעותי, מהיכן יפרע? אמר לה: ישמעו אזניך מה שפיך מדבר, אם היה הקב"ה נותן חכמה לטפשים, היו יושבים בבתי כסאות ובמבואות המטונפות ובבתי מרחצאות והיו מתעסקים בה, אלא נתנה הקב"ה לחכמים שהיו יושבים בישיבת זקנים, בבתי מדרשות ועוסקים בה. ומפני מה נתנה חכמה בלב, מפני שכל האברים תלויים בלב.

ובספר "ילקוט סיפורים" מביא מדרש על חכמת שלמה המלך:

ומעשה באדם אחד שהיה בימי דוד מלך ישראל והיה עשיר הרבה מאד, והיו לו עבדים ושפחות ונכסים רבים, והיה לו בן יחיד. מה עשה אותו אדם קנה סחורה הרבה ונתנו ביד בנו. נכנס אותו הבן בספינה והלך באפריקה ועמד שם שנים הרבה, ובתוך אותן השנים מת אביו והניח קנינו לעבד אחד בעל האוצר שלו. וזה העבד התחיל לכבוש כל בני הבית ביסורים משונים, עד שהניחוהו והלכו להם, ונשאר יחידי עם כל אותו הממון שהניח לו אדונו והיה אוכל ושמח מאותו הממון. לאחר זמן חזר אותו הבחור מכרכי הים והלך לבית אביו ומצא לאביו שנפטר לבית עולמו. התחיל לכנוס לביתו, יצא לקראתו העבד ודחפו, וא"ל מה לך בביתי בן בליעל. מה עשה הבחור, נטל המקל והתחיל להכותו על ראשו ואמר לו: עבד, תפשת כל עמלי ועמל אבא מרי ותשמח מאותו הממון? עשו מריבה גדולה ואין מציל ביניהם, עד שברח בן הזקן והלך לקבול על העבד אל המלך. ואמר, המלך לעולם יחיה, איש פלוני לקח כל הממון שהניח לי אבא מרי ואומר לי אין אתה בן הזקן אלא אני. אמר המלך, יש לכם עדים? א"ל לאו. קרא לאותו העבד, וא"ל יש לך עדים? א"ל לאו. א"ל המלך לעבד, לך לשלום אין עליך להשיב דבר. כששמע בן הזקן כך, התחיל לבכות ולצעוק לפני המלך פעם שנית ושלישית צעק למלך עד שגער בו המלך וא"ל אם תשנה, יד אשלך בך (פי' אם תשנה מדברי אשלך בך ידי לענשך) אם יש לך עדים טוב ואם לאו

"ויאמרו אלה אלוהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים"

(לב ד)

מדייק **הרב רחמים חי חוויטא הכהן זצ"ל** בספרו **"שיירי מנחה"**, שבפסוק לא נאמר אלה אלוהינו אשר העלונו אלא אלה אלוהיך ישראל. ומזה משמע שהערב רב הם אלה שעשו את העגל, והיו אומרים לישראל אלא אלוהיך ישראל אשר העלוך. ומן הראוי היה לישראל למחות ולא לשתוק, ולכן נחשבת להם השתיקה כהודאה ח"ו. אבל על מה שלא מחו על עצם עשיית העגל, יתכן שהיתה להם התנצלות לומר שחששו שלא יהרגו אותם כמו שהרגו את חור.

ובזה מובן גם הפסוק: **"שיחת עמך"** ולא אמר **"נשחת"**, מפני שעמך, הם הערב רב, שהם השחיתו את ישראל ע"י מעשיהם.

ובזה מובן גם ההמשך **"למה ה' יחרה אפך בעמך וגו'** והנחם על הרעה לעמך" הכוונה לישראל עמו של הקב"ה ועליהם דוקא התפלל משה ולא על הערב רב.

"המכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות" (לב טז)

במדרש: על תקרא חרות אלא חרות. חרות ממלאך המוות. בספר **"חנוכת התורה"** מבאר מדרש זה על פי מה שכתוב בספרי המקובלים, מפני מה נאמר בפתיחה לעשרת הדברות **"וידבר אלוקים"** ולא נאמר **"וידבר ה'"** שהוא מידת הרחמים? אלא משום שכתוב בעשרת הדברות 68 פעמים האות א' כמנין **"חיים"** כמבואר ב**"בית יוסף"** או"ח הלכות ראש השנה.

וזה היה קשה למדרש שכתוב בפסוק **"והמכתב מכתב אלוקים"**, מדוע לא כתוב ה'? ומתרץ המדרש, שלכן כתוב בא' כדי להשלים למנין **"חיים"** ולכן אמר אל תקרא חרות אלא חרות ממלאך המוות.

"כי פרעה אהרן" (לב כה)

ומקשה בספר **"פרדס יוסף"** דלכאורה קשה על אהרן למה לא דחה אותם עוד קצת, ויש לומר שאהרן חשש שיהיה חילול ה', שהרי בעבודה זרה מחשיב הקב"ה את המחשבה כמעשה, ובמחשבה כבר חטאו ישראל, וממילא בודאי תבוא פורענות קשה עליהם ויאמרו הגויים **"מבלתי יכולת ה' להביא אותם לארץ וגו'"** על כן עשה אהרן את העגל כדי להוציא את הדבר מן הכח אל הפועל ויוודע הדבר שלא עבד קודשא בריך הוא דינא בלא דינא ויתקדש שם שמים.

מה אעשה לך. שמע שלמה המלך את הדבר, קרא לאותו מצד וא"ל צעוק עוד אל המלך ואם יכעוס עליך אמור לו אדוני המלך אם לא נתן לי דין, שים אותי ביד שלמה בנד. נתן אותו ביד שלמה שיתן לו דין. אמר שלמה להבחור, התדע באיזה מקום קבור אביך א"ל לאו. קרא לאותו העבד א"ל תכיר קבר אביך א"ל הן. א"ל המלך לך והבא לי זרוע של אביך הלך וחתן זרועו של זקן והביא לו. אמר להם הקיזו שניכם דם וכל אחד ואחד יקבל דמו בכלי שלו. אמר לעבד טבול העצם בדם שלך טבל ולא צבע. אמר לכן הזקן טבול גם אתה בדם שלך וצבע העצם. והראהו לכל העם, אמר להם לכו ראו זה הדם מן זה העצם יצא. מיד תמהו כל ישראל וחזר כל הממון להבחור ורדה בהעבד על כרחו (פי' משל עליו וכבשו תחתיו) לכך נאמר **"ויחכם מכל האדם"**:

"כי זה משה האיש אשר העלונו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו" (לב א)

מדייק הגאון מהר"ם באשאן (הובאו דבריו בספר **"נחל איתן"**), דלכאורה היו צריכים לומר כי זה משה האיש לא ידענו מה היה לו, וכי איננו יודעים שמשה הוא הוא שהעלה את בני ישראל ממצרים?

ומתרץ על פי דברי המדרש בפרקי דרבי אליעזר, שישראל ישבו במצרים 210 שנים. וקשה, הרי נגזר עליהם להיות 430 שנה, וצריך לומר שהלילות השלימו, שכיון שעבדו גם בלילה והלילות נחשבים בנפרד, לכן נחשב שעבדו את כל התקופה.

והנה ידוע, הטעם שרצו ישראל את העגל מפני שטעו וחשבו שמשה רבינו אמר להם 40 יום מהרגע שעלה, והאמת היא שאותו היום לא נחשב, מפני ש"יום" הוא דוקא כשמתחיל מהלילה שלפניו, הוה אומר ש-40 יום מתחילים להספר מהלילה הבא אחרי הקר שמשה עלה להר.

וזה מה שאמרו בני ישראל. אנחנו יצאנו ממצרים מפני שהלילות לא קשורים לימים, ולכן נחשב שכבר עברו 430 שנה. ואם כן, משה רבינו היה צריך כבר לרדת, שהרי כבר עברו 40 יום, ואם תאמר שזה לא נחשב 40 יום כיון שצריכים להתחיל לספור מהיום הבא כי יום הוא רק אם יש לילה לפניו, אם כן, אז איך יצאנו ממצרים? וזו הכוונה של תלונתם כי זה משה האיש **"אשר העלונו מארץ מצרים"**.

להערות, הארות ולתרומות ובכל ענייני הגליון נא לפנות: 050-4147001

ניתן להוריד את העלוך בכתובת האתר: www.Leorhaner.co.il